EUROPOS
KOMISIJA

Briuselis, 2024 11 19
COM(2024) 530 final

KOMISIJOS ATASKAITA

EUROPOS PARLAMENTUI

dėl Kovos su kankinimu koordinavimo grupės veiklos ir konsultacijų, nurodyta Reglamento (ES) 2019/125 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui, 31 straipsnyje

1. Įvadas

Pagal 2019 m. sausio 16 d. Reglamento (ES) 2019/125 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui[1] (toliau – Reglamentas), 31 straipsnio 4 dalį reikalaujama, kad Komisija pateiktų Europos Parlamentui metinę ataskaitą dėl Kovos su kankinimu koordinavimo grupės (toliau – KKKG) veiklos, tyrimų ir konsultacijų. Ataskaita turi nepakenkti fizinių ar juridinių asmenų komerciniams interesams.

Šioje ataskaitoje pateikiama informacija apie KKKG veiklą 2023 m.

2. Reglamentavimo sistema

Reglamento tikslas – ribojant prekybą tam tikromis prekėmis užkirsti kelią mirties bausmės vykdymui, taip pat kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui arba baudimui ES nepriklausančiose šalyse. Reglamente išskiriamos:

- prekės, kurios yra iš esmės smurtinio pobūdžio ir kuriomis visiškai neturėtų būti prekiaujama (II priedas), ir
- prekės, kurios galėtų būti naudojamos kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui arba baudimui (III priedas) arba mirties bausmei vykdyti (IV priedas), tačiau taip pat gali būti teisėtai naudojamos, pavyzdžiui, teisėsaugos ar terapiniais tikslais.

Prekybai II, III ir IV prieduose nurodytoms prekėmis taikomi tam tikri apribojimai. Reglamentu visų pirma:

i. uždrausta importuoti į ES, eksportuoti iš ES ir tranzitu vežti per ES II priede nurodytas prekes, kurios praktiškai naudojamos tik mirties bausmei vykdyti arba kankinimui. Taip pat uždrausta teikti bet kokią su tokiomis prekėmis susijusią techninę pagalbą, įskaitant mokymą jomis naudotis. Juo taip pat uždrausta tokias prekes reklamuoti spaudoje, internete, televizijoje ar radijuje, taip pat jas rodyti ar siūlyti įsigyti parodoje ar prekybos mugėje;

ii. dėl III priede nurodytų prekių, kurios galėtų būti naudojamos kankinimui, tačiau gali būti naudojamos ir kitais teisėtais (pvz., teisėsaugos) tikslais, eksporto nustatytas reikalavimas kiekvienu atskiru atveju gauti išankstinį leidimą. Išankstinį eksporto leidimą privaloma gauti ir norint teikti su šios kategorijos prekėmis susijusią techninę pagalbą ar tarpininkavimo paslaugas. Į III priedą neįtraukti:

    a) Reglamentu (ES) Nr. 258/2012[2] kontroliuojami šaunamieji ginklai;
    b) Reglamentu (ES) 2021/821[3] kontroliuojamos dvejopo naudojimo prekės arba

[1] OL L 30, 2019 1 31, p. 1. 2005 m. birželio 27 d. Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui (OL L 200, 2005 7 30, p. 1), kelis kartus iš dalies pakeistas ir vėliau kodifikuotas kaip Reglamentas (ES) 2019/125.

[2] 2012 m. kovo 14 d. Reglamentas (ES) Nr. 258/2012, kuriuo įgyvendinamas Jungtinių Tautų protokolo prieš neteisėtą šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų gamybą ir prekybą jais, papildančio Jungtinių Tautų konvenciją prieš tarptautinį organizuotą nusikalstamumą (JT šaunamųjų ginklų protokolas), 10 straipsnis ir nustatoma šaunamųjų ginklų, jų dalių ir komponentų bei šaudmenų eksporto leidimų sistema, importo ir tranzito priemonės (OL L 94, 2012 3 30, p. 1).

c) pagal Tarybos bendrąją poziciją 2008/944/BUSP[4] kontroliuojamos prekės ir

iii. reglamentuojama prekyba IV priede nurodytomis prekėmis, kurios gali būti naudojamos mirties bausmei vykdyti (pvz., atliekant mirtiną injekciją), tačiau taip pat gali būti naudojamos teisėtais terapiniais tikslais. Nustatytas atskiras leidimas (Sąjungos bendrasis eksporto leidimas), siekiant kontroliuoti tokių prekių eksportą ir neleisti jų perduoti naudoti mirties bausmei vykdyti įšvirkščiant mirtiną injekciją, tačiau neribojant prekybos tokiomis prekėmis medicinos, veterinarijos ar kitais teisėtais tikslais.

3. Kovos su kankinimu koordinavimo grupės veikla

KKKG įsteigta Europos Parlamento ir Tarybos reglamentu (ES) 2016/2134[5], kad nagrinėtų su Reglamento taikymu susijusius klausimus.

KKKG yra platforma, kurioje valstybių narių ekspertai ir Komisijos tarnybos gali keistis informacija apie administracinę praktiką ir aptarti Reglamento aiškinimo klausimus, su nurodytomis prekėmis susijusius techninius klausimus, su Reglamentu susijusius pokyčius ir bet kokius kitus kylančius klausimus. Pagal 2016 m. balandžio 13 d. Tarpinstitucinį susitarimą dėl geresnės teisėkūros[6] Komisija taip pat konsultuojasi su KKKG rengdama deleguotuosius aktus.

2023 m. KKKG surengė du susitikimus – jie vyko balandžio 27 d. ir lapkričio 23 d. virtualia forma ir juose pasikeista informacija įvairiais su Reglamento įgyvendinimu susijusiais klausimais (jie apibendrinti toliau).

3.1 Su pagrindiniu aktu susiję pokyčiai

2023 m. nebuvo priimta jokių deleguotųjų aktų, kuriais iš dalies keičiamas Reglamentas.

3.2 Informacija apie prekybą. Duomenų teikimas

Komisija pristatė dabartinę padėtį, susijusią su Reglamento 26 straipsnio 3 dalyje nurodyta metine ataskaita. Komisija pristatė naują funkciją, kuri valstybių narių valdžios institucijoms suteikia galimybę ataskaitų teikimo tikslais reikiamus duomenis įkelti tiesiogiai į „DUes“ sistemą pagal modulį, susijusį su Kovos su kankinimu reglamentu. Taip siekiama racionalizuoti ir palengvinti visų valstybių narių duomenų agregavimą. Surinkta informacija visų pirma apima prekės rūšį, eksporto paskirties vietą ir galutinį naudojimą. Šie elementai atsispindi Komisijos metinėje ataskaitoje. Be to, kai toji pirmiau minėta ataskaita buvo priimta[7], Komisija joje pateikė informaciją apie prekybos duomenis.

---

[3] 2021 m. gegužės 20 d. Reglamentas (ES) 2021/821, nustatantis Sąjungos dvejopo naudojimo prekių eksporto, persiuntimo, susijusių tarpininkavimo paslaugų, techninės pagalbos ir tranzito kontrolės režimą (nauja redakcija) (OL L 206, 2021 6 11, p. 1).

[4] Tarybos bendroji pozicija 2008/944/BUSP, nustatanti bendrąsias taisykles, reglamentuojančias karinių technologijų ir įrangos eksporto kontrolę (OL L 335, 2008 12 13, p. 99).

[5] 2016 m. lapkričio 23 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentas (ES) 2016/2134, kuriuo iš dalies keičiamas Tarybos reglamentas (EB) Nr. 1236/2005 dėl prekybos tam tikromis prekėmis, kurios galėtų būti naudojamos mirties bausmei vykdyti, kankinimui ar kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ir baudimui (OL L 338, 2016 12 13, p. 1).

[6] OL L 123, 2016 5 12, p. 1.

[7] COM (2023) 689 *final*, 2023 11 08, ir 1–11 priedai su pataisymais, padarytais (C (2024) 2491 *final*, 2024 04 10.

3.3 Neformali Komisijos ekspertų grupė

Komisija toliau informavo KKKG apie neformalios ekspertų grupės, sudarytos atsižvelgus į jos peržiūros ataskaitos[8] išvadas, veiklą. Neformalioje grupėje atstovaujama įvairioms nuomonėms (pvz., interesų gynimo, teisėsaugos, mokslo ir muitinės ekspertų). Ji atlieka tik patariamąją funkciją ir papildo KKKG.

2023 m. KKKG buvo informuota apie neformalioje ekspertų grupėje vykusius svarstymus, susijusius su Reglamento griežtinimu. Neformali ekspertų grupė įvertino technologinius pokyčius ir naujus produktus, taip pat tam tikros teisėsaugai skirtos įrangos, naudojamos viešosios tvarkos palaikymo tikslais, naudojimą, įskaitant prekes, naudojamas su sulaikymu nesusijusiais atvejais, pavyzdžiui, taikių susirinkimų metu.

Siekdama sugriežtinti Reglamentą ir atsižvelgdama į Komisijos 2020 m. peržiūros ataskaitos išvadas, neformali ekspertų grupė apsvarstė galimybę kai kurias prekes perkelti iš vienos kategorijos (III priedas) į kitą (II priedas), taip pat įtraukti tam tikras naujas prekes, kurios šiuo metu nėra nurodytos nė viename iš Reglamento priedų. Remiantis neformalios ekspertų grupės saugumo sektoriaus ekspertinėmis žiniomis, vertinant teisėsaugos arba sulaikymo tikslais naudojamas prekes svarbiausia atsižvelgti į tai, ar prekės yra „būtinos“ ir, jei taip, ar jos yra pakankamai humaniškos.

Kalbant apie vaistų, kurie gali būti naudojami mirtinoms injekcijoms, kontrolę, pagrindinis šios kontrolės veiksmingumo veiksnys buvo partnerystė su pramonės sektoriumi ir jo savireguliacijos protokolai, kurie, kaip įrodyta, padėjo užkirsti kelią ES vaistų naudojimui vykdant mirties bausmes.

Taip pat buvo iškelta mintis nustatyti visuotinį draudimą mokyti netinkamai naudoti bet kokią teisėsaugos įrangą, kuri palengvins kankinimą ar netinkamą elgesį. Neoficialios grupės diskusijos padėjo parengti pasiūlymo dėl deleguotojo akto projektą, kurį Komisija pateikė KKKG[9].

3.4 Kova su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis

Komisija informavo KKKG apie 2023 m. rugpjūčio 24 d. paskelbtos JT specialiosios pranešėjos kankinimo klausimais Alice Edwards metinės teminės ataskaitos „Pasaulinė prekyba teisėsaugos institucijų ir kitų valdžios institucijų naudojamais ginklais, įranga ir prietaisais, kuriais galima sukelti kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį arba baudimą“ turinį.

Ataskaitoje JT specialioji pranešėja pateikia metinę su kankinimu susijusių tendencijų ir pokyčių apžvalgą, taip pat teminį tyrimą dėl pasaulinės prekybos teisėsaugos ir kitų valdžios institucijų naudojamais ginklais, įranga ir prietaisais, kurie galėtų būti naudojami kankinimui ir kitokiam žiauriam, nežmoniškam ar žeminančiam elgesiui ar baudimui.

Komisija atkreipė dėmesį į šios ataskaitos svarbą svarstant galimybę sugriežtinti ES reglamentą.

---

8 COM(2020) 343 *final*, 2020 07 30.

9 Šiuo metu bendradarbiaujama su KKKG ekspertais.

Be to, ataskaitoje pateikiamas sąrašas prekių, kurios iš esmės laikomos žiauriomis, nežmoniškomis ar žeminančiomis ir todėl turėtų būti draudžiamos (neišsamus 20 rūšių įrangos ir (arba) ginklų sąrašas). Taip pat pateikiama rekomendacija sudaryti prekių, kurios turėtų būti reglamentuojamos nacionaliniu ir tarptautiniu lygmenimis, sąrašą. Nors šios prekės gali būti naudojamos teisėtai, jos gali būti netinkamai naudojamos kankinimui, todėl reikalinga tam tikro lygio priežiūra.

Ataskaitoje pateikiama rekomendacija „parengti tarptautinę kovos su prekybos kankinimui skirtomis prekėmis priemonę, kuri papildytų ir sustiprintų esamus įsipareigojimus uždrausti kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmonišką ar žeminantį elgesį arba baudimą ir užkirsti jiems kelią“.

Komisija taip pat informavo KKKG apie daugiau kaip trisdešimties pilietinės visuomenės organizacijų iš visų regionų grupę, kuri palaiko dedamas pastangas kovoti su prekyba kankinimui skirtomis prekėmis. Šios organizacijos suvienijo jėgas ragindamos parengti tarptautinę sutartį dėl prekybos kankinimo priemonėmis, naudojamomis taikiems protestams malšinti ir netinkamai elgtis su sulaikytais asmenimis visame pasaulyje, kontrolės. 2023 m. sausio mėn. Londone pasirašytoje deklaracijoje nevyriausybinės žmogaus teisių organizacijos paragino sudaryti sutartį, kuria būtų draudžiama gaminti ir prekiauti iš esmės smurtine įranga, taip pat nustatyti žmogaus teisėmis grindžiamą prekybos labiau įprasta teisėsaugos įranga kontrolę.

3.5 Tolesni veiksmai, susiję su Komisijos peržiūros ataskaita. Komisijos reglamento (ES) 2019/125 sugriežtinimas

Komisija supažindino KKKG su pasiūlymo dėl deleguotojo akto projektu ir vėliau juo pasidalijo su KKKG ekspertais, kad pastarieji pateiktų pastabų. Pasiūlymo, kuriuo siekiama sugriežtinti Reglamentą (ES) 2019/125, projektas grindžiamas 2020 m. Komisijos peržiūros ataskaita, neformalios ekspertų grupės darbu ir JT specialiosios pranešėjos kankinimo klausimais ataskaitomis. Komisija atkreipė dėmesį į 2023 m. spalio mėn. JT specialiosios pranešėjos kankinimo klausimais dr. Alice Jill Edwards ataskaitą, kurioje ji nurodo 20 teisėsaugos įrangos rūšių, kurios iš esmės yra smurtinės ir turėtų būti uždraustos, ir dar 17 teisėsaugos įrangos rūšių, kurios gali būti teisėtai naudojamos, bet gali būti netinkamai naudojamos kankinimui ir kurių prekyba turi būti griežtai kontroliuojama. Komisija pabrėžė, kad jos pasiūlymo projektas rengiamas atsižvelgiant į teisėtumo, būtinumo ir proporcingumo principus ir kad ji konsultuosis su Kovos su kankinimu koordinavimo grupe.